

ASOCIAȚIA ARHEO VEST
TIMIȘOARA

ARHEOVEST

VI₁

-IN MEMORIAM MARIAN GUMĂ-

Interdisciplinaritate în Arheologie

Timișoara, 24 noiembrie 2018

JATEPress Kiadó
Szeged
2018

Editor: Sorin FORȚIU
Coordonator: Dorel MICLE
DVD-ROM: Adrian CÎNTAR
WEB: Sorin FORȚIU și Claudiu TOMA

Coperta: Alice DUMITRAȘCU
Foto: Iosif Vasile FERENCZ; **Editare grafică:** Aurelian SCOROBETE

Această lucrarea a apărut sub egida:

**Asociația
ArheoVest
Timișoara**

© **ArheoVest, Timișoara, 2018**
Președinte Lorena SMADU
www.arheovest.com

ISBN 978-963-315-386-4 (Összes/General)
ISBN 978-963-315-384-0 (I. kötet/volumul)

*Responsabilitatea pentru conținutul materialelor revine în totalitate
autorilor.*

*DVD-ROMul conține contribuțiile în varianta color precum și imaginile
la rezoluția maximă trimisă de autor.*

CUPRINS

SUMMARY * SOMMAIRE * INHALT

PARTEA ÎNTÂI

~ ARHEOLOGIE ~

Aurel Rustoiu, Iosif Vasile Ferencz

Marian GUMĂ și arheologia Banatului. Contribuții științifice la pre- și protoistoria central-sud-est europeană

Marian GUMĂ and the archaeology of Banat. Scientific contributions to the pre- and proto-history of central-southeastern Europe 21

Gheorghe Lazarovici, Cornelia-Magda Lazarovici

Rolul surselor de sare din Transilvania în procesul de neolitizare al Europei Centrale și de Sud

The role of salt sources in Transylvania in the process of neolithization of Central and Southern Europe 41

Adela Kovács

A Considerații asupra altarelor din neoliticul sud-est european

Considerations on the altars from the Neolithic in south-east Europe 95

Marius-Mihai Ciută, Beatrice-Elena Ciută

Contribuții la cunoașterea organizării interne a așezărilor vinciene timpurii. Așezarea de la Limba-Oarda de Jos

Contributions to the knowledge of the internal organization of early Vinča settlements. The site from Limba-Oarda de Jos (Alba County)..... 121

Octavian-Cristian Rogoza

Descoperiri neolitice și eneolitice recente din vestul României (II)

Neue Neolithikum und Aeneolithikum Entdeckungen in Kreis Timis (II) 147

Mihaela-Maria Barbu, Marius-Gheorghe Barbu, Ioan Alexandru Bărbat

Un complex eneolitic descoperit în localitatea Rapoltu Mare, jud. Hunedoara. Studiu preliminar

An aeneolithic feature discovered in Rapoltu Mare, Hunedoara County. Preliminary study 169

Dumitru Boghian, Sergiu-Constantin Enea

Între Teluric și divin. Situl cucutenian de la Buznea-*Siliște* / *După Grădini* (comuna Ion Neculce, jud. Iași, România)

Between Earthly and Divine. The Cucutenian Site from Buznea-*Siliște* / *După Grădini* (Ion Neculce Commune, Iași County, Romania) 191

Cornelia-Magda Lazarovici

Date cu privire la câțiva idoli antropomorfi descoperiți în așezarea Cucuteni A3 de la Scânteia (jud. Iași)

Data on some anthropomorphic idols found in the Cucuteni A3 settlement at Scânteia (Iași County)..... 213

Maria Diaconescu

Date noi privind epoca bronzului în lumina descoperirilor de la Vorniceni (jud. Botoșani)

New data about the Bronze Age considering the discoveries from Vorniceni (Botoșani County)..... 225

Octavian-Cristian Rogozea, Petru Rogozea, Florentina Mărcuți

Contribuții la repertoriul așezărilor atribuite Epocii Bronzului din vestul României (II)

Contributions to the Repertory of Bronze Age Settlements from Western Romania (II) 263

Alexandru Berzovan, Cătălin Borangic, Sergiu-Constantin Enea

Cu privire la două piese de echipament militar din Epoca Fierului, aflate în colecțiile Muzeului Școlar din Târgu Frumos

Regarding two Iron Age Military Equipment Pieces from the School Museum of Târgu Frumos 313

Horea Pop

Verigi dacice cu noduri descoperite în Depresiunea Șimleului, jud. Sălaj

Knotted Rings Discovered in Șimleului Depression, Sălaj County 323

Alexandru Berzovan

Considerații preliminare privind cetatea geto-dacică de la Todirel-*Dealul Bobeica*, comuna Bârnova, jud. Iași (sec. I îHr – I dHr)

Preliminary considerations regarding the Geto-Dacian fortress of Todirel-*Dealul Bobeica*, Bârnova commune, Iași County (1st century BC – 1st century AD)..... 333

Cătălin Borangic, Marius-Mihai Ciută

Un nou lot de artefacte recuperat pe cale judiciară

A new batch of artifacts recovered judicially way 341

Adrian Cătălin Căsălean

Glass small-finds discovered at Ardeu-*Cetățuie*, Balșa Commune, Hunedoara County
Artefacte de sticlă descoperite la Ardeu-*Cetățuie*, com. Balșa, jud. Hunedoara 353

Cătălin Borangic

Detecria noilor paradigme ale civilizației dacice
Detection of the new paradigms of the Dacian civilization..... 373

Doina Benea, Simona Regep

Colonizări “anonime” în Dacia în timpul lui Traian
“Anonymous” colonizations in Dacia during Trajan's time 387

Horățiu Cociș

Some considerations on the brick and tile stamps from the frontier watchtowers of
Dacia Porolissensis
Câteva considerații asupra cărămizilor și țiglelor șampilate din turnurile de frontieră
din *Dacia Porolissensis* 399

Radmila Zotović

Cult of Silvanus in *Singidunum* area
Cultul zeului Silvanus în zona *Singidunum* 417

Alin Jitărel

Noi perspective de interpretare a cultului zeului Mithras
New perspectives in interpreting the cult of god Mithras..... 423

Fábián István

Inscripții imperiale și votive din colecția Teleki-Gornești
Imperial and votive inscriptions from the Teleki collection of Gornesti 431

Ștefan Honcu

Considerații despre stadiul actual al cercetării amforelor din spațiul est-carpatic din
perioada secolelor II–III dHr
Considérations sur l'étape actuelle de la recherche sur les amphores de la région des
Carpates Orientales au cours du 2e–3e siècle..... 439

Valeriu Sîrbu, Diana Dăvîncă

Înhumări de câini la daci (sec. II–III dHr) și alte practici similare europene
Dogs burial to the Dacians (IInd–IIIrd c. AD) and some similar european practices
..... 451

Cornelia-Magda Lazarovici, Gheorghe Lazarovici, Silviu Gridan, Olimpia-Mary Gridan

About the perforated axes from Rupea (Braşov County)
Despre topoarele perforate de la Rupea (jud. Braşov).....461

Cassian Colban

Contribuţii la repertoriul arheologic al comunei Periam (I)
Contributions to Periam's archaeological repertoire (I).....475

Constantin Adrian Nistor Boia

Noi puncte arheologice din hotarul cadastral al localităţii Răcăşdia (jud. Caraş-Severin)
New archaeological sites from the cadastral field of Răcăşdia (Caraş-Severin county)
.....505

Eugen D. Pădurean

Contribuţie la monografia arheologică a municipiului Arad. *Arad-Gai I* (I)
Contribution to the archaeological monograph of Arad Municipality. *Arad-Gai I* (I)
.....515

PARTEA A DOUA

~ METODE DE INTERDISCIPLINARE ~

Lolita Nikolova

Balkan archaeology, genealogy, and population origin from the perspectives of cultural genomics

Genealogia arheologiei balcanice și originea populației din perspectiva genomics culturale 553

Florica Mățău, Roxana Munteanu, Valentin Nica, Mitică Pintilei, Ana-Lavinia Vasiliu, Alexandru Stancu

Paste recipes and raw materials of the Cucuteni C ware from Eastern Romania

Rețete de pastă și materii prime utilizate în realizarea ceramicii Cucuteni C din estul României 573

George Murătoareanu, Marian Cosac, Daniel Vereș, Dan Lucian Buzea, Alexandru Radu, Gabriel Șerbănescu

Caracteristici morfologice ale peșterilor cu prezențe Ariușd în aria carstului din Cheile Vârghișului – Munții Perșani

Morphological features of Ariușd occurrence caves in the area of the Vârghișului Gorges – Perșani Mountains 591

Alexandra Comșa, Iharka Szücs-Csillik

The universe of the directions

Universul direcțiilor 605

Iharka Szücs-Csillik, Gheorghe Lazarovici, Zoia Maxim

About some Neolithic constellations

Despre unele constelații neolitice 621

Georgeta El Susi

Ofrande animale în necropola culturii Bodrogkeresztúr de la Urziceni-*Vamă*, jud. Satu Mare

Animal offerings in the Bodrogkeresztúr necropolis from Urziceni-*Vamă*, Satu Mare County 631

Leonard Dorogostaisky

Iarcuri 2018 – O imagine a marilor așezări fortificate de la sfârșitul epocii bronzului din sud-estul Câmpiei Panonice

Iarcuri 2018 – An image of large fortified settlements from the Late Bronze Age in southeastern Pannonian Plain 649

Bogdan Constantinescu, Marius-Mihai Ciută, Nicolae Popa, Daniela Cristea-Stan, Ernest Oberländer-Târnoveanu

Considerații privind tezaurul compus din 12 monede de tip Rădulești-Hunedoara recuperat în urma unor săpături ilegale din zona Dealul Muncelului, vest de *Sarmizegetusa Regia*

Some considerations on a hoard of 12 Radulesti-Hunedoara type coins recuperated from some illegal excavations in Dealul Muncelului - west *Sarmizegetusa Regia* area 667

Eugen S. Teodor, Aurora Pețan, Alexandru Hegyi

Comments on the morphology of the hillfort from Muncel

Comentarii despre morfologia fortificației de la Muncel 683

Ana Cristina Hamat

Monilia ante portas Daciae

Jewelry at the gates of Dacia 707

Lucian-Mircea Mureșan, Ioana Mureșan

Translatio cadaveris – aspecte legate de cadrul juridic referitor la transportul defuncțiilor în provinciile danubiene

Translatio cadaveris – Aspects Concerning the Legal Framework for the Transportation of the Deceased in the Danubian Provinces 723

Nicolae Hurduzeu

Considerations on life and death in Latin literature – *the eternal return*

Aspecte privind viața și moartea în literatura latină – *veșnica reîntoarcere*..... 737

Maria Luisa Palade, Călin Bîrzu

Conservarea și revalorificarea unui altar funerar roman din curtea bisericii medievale de la Streisângeorgiu, Călan, jud. Hunedoara

The conservation and revaluation of a funerary roman altar from the churchyard at Streisângeorgiu medieval church in Călan, Hunedoara county 745

Emanoil Pripon

Materie și materiale. Restaurarea unui *pugio* cu teacă

The matter and materials. Restoration of a *pugio* and its sabbard..... 763

Corneliu Beldiman, Mircea Dabîca, Diana-Maria Beldiman

Artefacte din materii dure animale, ceramice și litice descoperite la Histria-Sectorul Sud

Bone, ceramic and lithic small finds from Histria-South Sector, Constanța County, Romania..... 773

Daria Dobrochna Dabal

How experimental archaeology can answer questions archaeological artefacts cannot.
Iron smelting experiments with use of slag-tapping bloomery furnaces
Cum arheologia experimentală poate răspunde la întrebări la care artefactele arheologice nu pot. Experimente de producere a fierului prin folosirea cuptorului de redus de tip ‘cu zgura derivată’ 795

Hedy M-Kiss

Contribuții la cunoașterea artefactelor de piele descoperite la Timișoara, P-ța Sfântu Gheorghe, nr. 2-3
Contribution to the research of the leather artefacts discovered in Timisoara St. George Square no. 2-3 807

Sorin Forțiu

Despre "nomadismul" toponimic în cartografia sec. XVIII–XX. Studiu de caz: *Papi / Popin* (și *Túregyház(a)*, *Marian / Marjan*, *Servus Dei*, *Satul Bătrân Dumbrăvița–Cernăteaz*)
Highlights on the toponymic nomadism observed in XVIII–XX centuries maps. *Papi / Popin* (and *Túregyház(a)*, *Marian / Marjan*, *Servus Dei* and *Satul Bătrân Dumbrăvița–Cernăteaz*) case studies 819

Alexandra Dutcon, Jan Vladimir Pavel Pauliny-Toth

Total station rotation error and correction in SingulArch
Erori de rotație ale stației totale și corectarea lor în SingulArch 871

Marius Ardeleanu

De ce contează autenticitatea în reenactment?
Why authenticity matters in reenactment? 877